

Kulturmiljø av regional interesse i Eigersund kommune

Dette dokumentet er et uttrekk fra temakart-Rogaland og viser kulturmiljø av regional interesse som er del av Regionalplan for kulturmiljø.

[Se oversikten over hele Rogaland i en interaktiv kartløsning i Temakart-Rogaland.](#)

Oversikten er et kunnskapsgrunnlag for videre planlegging og utvikling i kommunene, og skal bidra til forutsigbare prosesser gjennom at informasjon om hva som er regionalt viktige kulturmiljø og landskap, blir kjent og tilgjengelig. [Du finner mer informasjon om oversikten i Regionalplan for kulturmiljø kapittel 7 og 8.](#)

I tillegg til kulturmiljøa i dette dokumentet er kulturmiljø og landskap registrert av Riksantikvaren også en del av regionalplanen. Disse er i fra Riksantikvarens nasjonale register over kulturmiljø og landskap (NB!-registeret og KULA), Utvalgte kulturlandskap i jordbruket (UKL) og freda områder og kulturmiljø (Askeladden).

I Eigersund kommune er det 3 nasjonalt definerte kulturmiljø:

Kommune	Namn	Kultur-miljø-id i Askeladden
Eigersund	Eigersund Sentrum (NB! - Kulturmiljø av nasjonal interesse)	K171
Eigersund	Øyna (Vedtaksfreda kulturminneområde/kulturmiljø)	L150191
Eigersund	Eigerøy fyrstasjon (Vedtaksfreda kulturminneområde/kulturmiljø)	L86935

[Les mer om Kulturmiljø av nasjonal interesse i byer og tettsteder \(NB!-registeret\)](#)
[Les mer om Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse \(KULA\)](#)

Innhold

Kulturmiljø av regional interesse i Eigersund kommune	1
Slettebø og Bakkebø	3
Eigerøy fyr	7
Eigersund sentrum.....	11
Helleland stasjon.....	18
Stople	21

Auglend vandringshavn	25
Maurholen.....	29
Skadbergstronda	32
Nålaugpollen.....	34

Slettebø og Bakkebø

id	184
Navn	Slettebø og Bakkebø
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Krig og konflikt, utdanning
Periode	1940-1945
Kilde	Dalane folkemuseum, Stavanger Aftenblad, Kulturminneplan for Eigersund (2021)
Vernestatus	Hensynssone (pbl)

Skildring

Militærleiren Slettebøleiren ble anlagt på gården Slettebø under andre verdenskrig. Det okkuperte området bestod av 72 bygninger og det var opptil 3000 soldater i anlegget. Eigersund var viktig for tyskerne på grunn av telegrafkabelen til England og havnen.

I november 1942 ble 14 britiske soldater henrettet her. Disse var overlevende etter at glideflyet de satt i styrtet på Helleland, på vei til Vemork som en del av operasjon Freshman. Etter å ha blitt gravlagt i sanddynene på Brusand, ble likene hentet opp etter krigen og fikk sitt endelige hvilested på Eiganes i Stavanger. Det antas at henrettelsene skjedde på en slette ca. 80 meter fra der minnesmerket over de falne står i dag.

Etter krigen ble leiren vurdert som beliggenhet for en såkalt åndsvakeinstitusjon, og i 1947 ble "Bakkebø skole og arbeidshjem" besluttet lagt her. Norges Røde kors kjøpte i den forbindelse 22 av bygningene, og de resterende 50 ble solgt til andre kjøpere i distriktet og revet. Institusjonen er i dag avviklet, og Dalane folkemuseum holder til i deler av anlegget.

Omfang

Miljøet omfatter resetene av Bakkebø og Slettebø, samt området nord til minnesmerket over Operasjon Freshman. Miljøets nordlige halvdel er endret etter høring, etter innspill fra Eigersund kommune.

Regional interesse

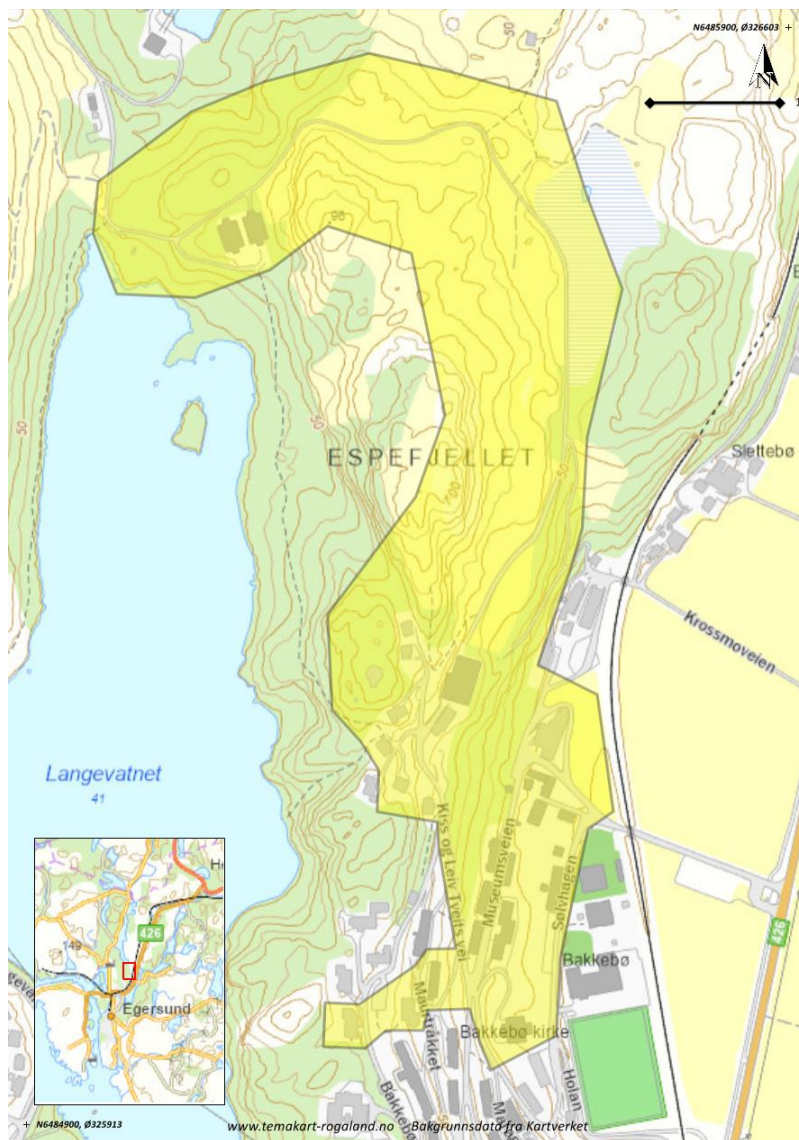
Miljøet er en del av en regionalt svært viktig nasjonal fortelling om tungtvannsanlegget på Vemork, og forsøk på sabotasje. Det var mye aktivitet i området under krigen, og det er av regional interesse å ha fysiske minner fra denne tiden. Bruken av anlegget til institusjon gir anlegget dybde, og gjennom museet er historien godt tilgjengelig for publikum.

Hovedbilde

Oversikt over Bakkebø

Kartutsnitt

Kartutsnitt per 11.05.2023

Bildevedlegg

Panorama over Bakkebo

Parti fra Bakkebø

Eigerøy fyr

id	186
Navn	Eigerøy fyr
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Samferdsel og kommunikasjon, kystkultur, fiskeri, handel og sjøfart, krig og konflikt
Periode	1850-1874
Kilde	Askeladden/Kulturminnesøk
Vernestatus	Kulturminneloven, Hensynssone (pbl)

Skildring

Eigerøy fyrstasjon ble opprettet i 1854. Fyret var landets første tårn bygget i støpejern og ble fredet i 1998. Fyrtårnet med maskinhus ligger på en høyde i landskapet med den øvrige fyrbebyggelse lengre inn. Fyret har 1. ordens lynblinklinse fra 1897 som er i drift den dag i dag, og diafon med trykktanker intakt. Fyret ble automatisert og fraflyttet i 1989.

Fyret ligger i et kystlandskap på Midbrødøya, som er forbundet til Eigerøy med bro i nord. I området finner man blant annet flere spor etter tyske krigsanlegg. Blant krigsminnene er det flere godt bevarte panserkupler med kanontårn.

Omfang

Miljøet omfatter hele Midbrødøya. Miljøet ble utvidet fra å kun omfatte den sørlige delen av øyen etter Eigersund kommunes tilbakemeldinger til høring av regionalplan for kulturmiljø våren 2023.

Regional interesse

Fyret er det første bygget i støpejern og har dermed kulturhistorisk interesse både som bygning og med funksjon som fyrlykt. Krigsminnene på Midbrødøya har i sammenheng med de øvrige krigsminner langs kysten krigshistorisk verdi. Spesielt Panserkuplene med sine tårn må anses å være av stor kulturhistorisk interesse. Området med fyr og krigsminner har også stor opplevelsesverdi, og er et mye brukt turområde.

Sårbarhet og forvaltning

Fyrstasjonen er fredet. Kommunen eier deler av fyrstasjonen. Stavanger turistforening driver overnattingstilbud i fyrvokterboligen. Det er godt tilrettelagt for friluftsliv med grusvei store deler av strekningen fra parkeringsplassen.

Hovedbilde

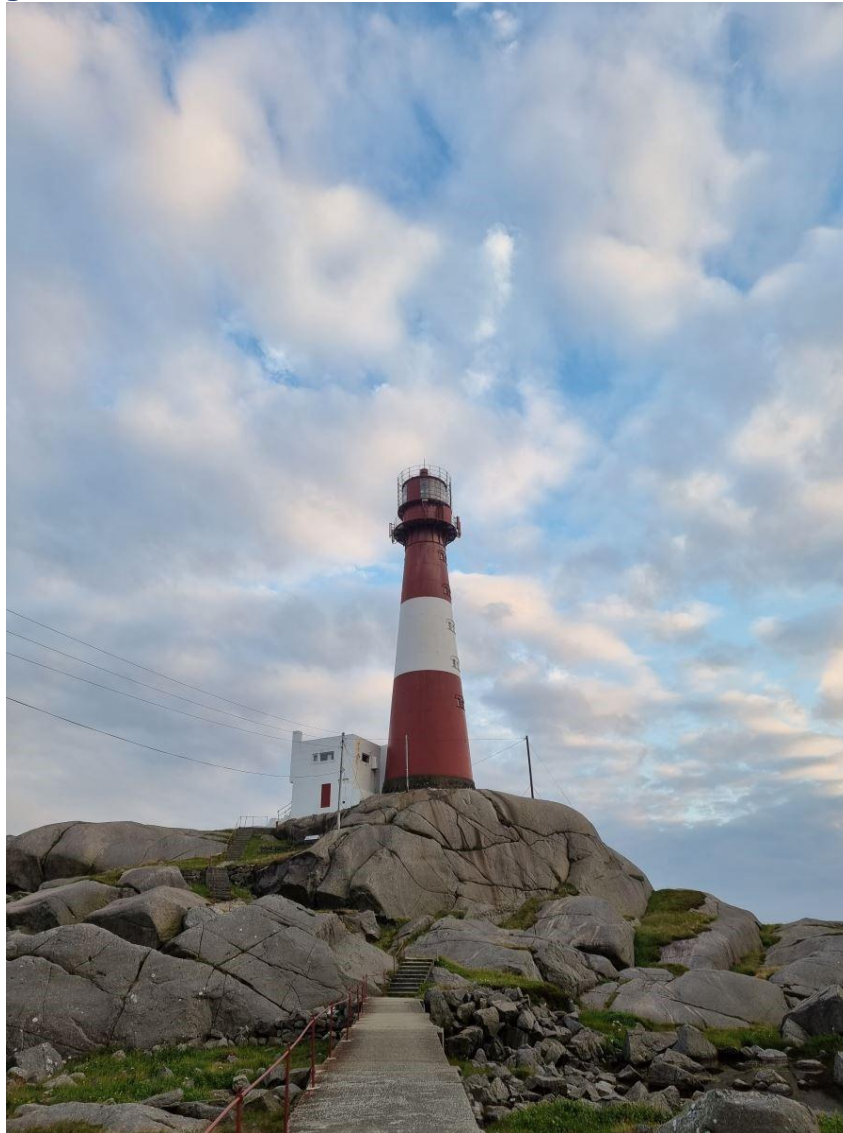

Kartutsnitt

Avgrensning pr. 11.05.2023

Bildevedlegg

Eigerøy fyr

Egersund sentrum

id	187
Navn	Egersund sentrum
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Kystkultur, fiskeri, handel og sjøfart, busetting by- og tettstadutvikling, industri og næring, tradisjon og religion, krig og konflikt
Periode	Før- og etterreformatorisk tid
Kilde	Kulturminneplan for Eigersund (2021), Nasjonalbiblioteket: "Egersund 1746 -1946", "Dalane: Noen historiske data og opplysninger om by og bygd [...]" (1937), "Egersund byhistoriske leksikon"(2022)
Vernestatus	Hensynssone (pbl), Kulturminneplan, Kulturminneloven

Skildring

Egersund, tidligere Eikundasund, har i alle tider vært en attraktiv havn for båttrafikken langs kysten.

St. Maria kirke er omtalt så tidlig som 1292. I 1308 fikk Håkon V Magnusson tillatelse av paven til å anlegge 14 nye kapeller, da var det naturlig at disse ble lagt til de mest besøkte havnebyene. Det ble derfor oppført et kapell ved Lahella i Egersund; St. Laurentius-kapellet.

Middelalderkirkene er revet, og dagens kirke ble bygd i 1605. Opprinnelig var den bygget som en langkirke. Det sørlige skipet ble bygget til i 1750, og det nordlige ble oppført i 1785. Da var det den tyske snekkeren Ludvig Feyling som var byggmester. Det rikt utsmykkede kirkeinteriøret ble i stor grad fjernet under restaurering i 1880. I 1927 var det ønske om å tilbakeføre interiøret, og arbeidet ble i første omgang ledet av maleren Ulrik Hendriksen og arkitekten Haanshus. Egersundere både hjemme og i Amerika hadde samlet inn penger til restaureringen, som begynte med koret.

Kirken ligger på det som etter tradisjonen er kalt Hedningeholmen, som kan antyde at dette var et kultsted i førkristen tid. Her skal det og ha ligget et naust brukt i leidangen.

Den første skriftlige skildringen av skipsfart og handel fra Egersund, er i Bergen kongsgårds regnskap fra 1519, men det har nok vært drevet handel fra havnen lenge før dette. Trolig vitner stedsnavnet Kaubanes og Lahedlå om dette.

Fra første halvdel av 1600-tallet fungerte Egersund som tollsted. Man handlet med hester (gjerne til utlandet), talg, fisk, smør, huder og strikkevarer. Egersund, som Sogndal, hørte til Stavanger på denne tiden, med samme kjøpstadsprivilegier.

Stavanger mistet kjøpstadsprivilegiene i 1686, etter at bispen flyttet til Kristiansand. Egersund ble lagt til Kristiansand, og slik var det frem til 1735 da Stavanger igjen fikk nye privilegier.

På Lindøya ved innseilingen til Egersund bestemte kong Kristian IV at det skulle bygges en skanser i Stavanger og Egersund. Lundøy batteri var betjent med ni små kanoner i 1745, men var trolig ikke permanent bemannet. Det var i bruk i krisetider, som under napoleonskrigene (1807-1814). Batteriet ble nedlagt i 1826, og er i dag ivaretatt av en lokal forening og brukt til blant annet salutter på 17. mai.

Egersund var, som de øvrige byene langs kysten, økonomisk avhengig av at sildefisket gikk godt. Det gikk opp og ned, og etter en oppsving fra 1820 ble det bråstopp i 1840. I 1843 ble byen også rammet av en voldsom bybrann, som endte med å jevne 2/3 av byen med jorden. Det var en katastrofe for byen som sendte skadevirkninger fremover i generasjoner.

Byen ble bygget opp igjen, inspirert av sen-empire, men det krevde mye av byen å komme seg på beina igjen. Som "Egersunds annen grunnlegger" kom Johan Feyer til og anla sin steintøyfabrikk i 1847, senere Egersunds Fayancefabrikk. Fabrikken ble en ryggrad i byens arbeidsliv.

I 1850 kom fisken tilbake, nå var det makrell som strømmet til og satte fart i eksporten, særlig til Amerika. Silden kom tilbake, i varierende mengder, fra 1911, og i mellomkrigstiden begynte man med rekefiske. Eger mølle hadde stor kapasitet, og man hadde også Egersund Ullvarefabrikk. Det ble solgt kjøtt fra slaktehus, og 3 fabrikker produserte møbler.

1. mars 1878 ble Jærbanen åpnet for trafikk. Jærbanen var jernbanen mellom Stavanger og Egersund. Det var fra starten planlagt at denne skulle kobles sammen med jernbane sørøst fra, og i 1904 åpnet "Egersund - Flekkefjordbanen". Den siste manglende strekningen var mellom Flekkefjord og Kristiansand. Denne ble slutført av okkupasjonsmakten, og i mai 1944 var det endelig sammenhengende jernbane fra Stavanger til Oslo. I forbindelse med at jernbanen ble ført videre sørøst over, måtte Egersund stasjon flyttes til Eie, 1,1 kilometer lengre nord. Nedleggingen av stasjonen midt i sentrum åpnet for utvidelse av sentrumsarealet. Den gamle stasjonsbygningen ble først revet i 1980, og da tok det kun en dag å jevne bygningen med jorden.

Varberg sør i kulturmiljøet har vært et viktig peilemerke for sjøfarere, i tillegg til et ypperlig utkikkspunkt for innbyggerne. Et mindre helleristningsfelt sør for Varberg viser at det har vært aktivitet i området i lang tid. Det er to kompassroser risset inn i berget, datert til henholdsvis 16- og 1800-tallet. Televerket reiste telestasjonen på Varberget i 1968, og denne er fremdeles i drift.

I sentrum er det en sammenhengende sjøhusrekke uten utfylte masser i front.

Omfang

Miljøet omfatter Det historiske sentrum, den gamle bebyggelsen nord for Luneåna, inkludert fajansefabrikken, batteriet på Lindøya, og et parti av vågen mot nord med båtgarasjer og fangstanlegg og båtstøer mot Eideåna. Miljøet er utvidet til å også ta med seg Varberg og prestegården etter innspill fra Eigersund kommune til høringen av regionalplan for kulturmiljø våren 2023.

Regional interesse

Eigersund sentrum har vesentlig regional og nasjonal verneinteresse.

Eigersund er en trehusby med en sammenhengende bygningsmasse som forteller om byens utvikling og vekst. Det er mange bygg fra tiden etter bybrannen, og det er mange bygg med en sen-empire og sveitserstil blanding som har blitt typisk for byen. Gateløpene med gatenavnene er visuelle spor som forteller om en by som har vokst ut fra behov, økonomi og terreng.

Eigersund kirkested med middelalderkirkegård og eksisterende kirkebygg utgjør et kirkemiljø med tidsdybde.

Sårbarhet og forvaltning

Det er viktig å avklare hvordan de kulturhistoriske verdiene kan bevares gjennom bruk. Bevaring av byens særpreg og historie må hele tiden balanseres opp mot behovet for oppgraderinger og utvikling. Retningslinjer og bestemmelser for Eigersund sentrum må forvaltes og følges.

Eigersund er en tett småhusby, og er sårbar for større dårlig tilpassede utbyggningsprosjekter.

Fordi miljøet ligger ved to elveutløp er det utsatt for flom. Økt nedbør vil gi økt risiko i fremtiden. Etter stormen Synne i 2015 har kommunen gjennomført flere flomsikringstiltak.

Hus og sjøhus i sentrum er regulert gjennom reguleringsplan for Eigersund sentrum fra 1991, som har blitt revidert flere ganger. Her er sentrum delt i vernesone 1 og 2, med ulike forvaltning for ulike områder.

Det er og andre reguleringsplaner med hensynssoner i sentrum, blant annet for Lindøya.

Store deler av Eigersund sentrum inngår også i Riksantikvarens NB!-register over nasjonale interesser i by.

Det er også flere fredete bygninger i sentrum. Disse er: Egersund kirke, Skrivergården, Ellingsens hotell og Thorsenhuset.

Hovedbilde

Egersund

Kartutsnitt

Avgrensning per 11.05.2023

Bildevedlegg

Parti fra Strandgaten

Fra Egersund sentrum

Fra Aarstadgaten

Helleland stasjon

id	190
Navn	Helleland stasjon
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Samferdsel og kommunikasjon
Periode	Før- og etterreformatorisk tid
Kilde	Kulturminneplan (2021), Askeladden, "Helleland før og nå"(2020) , "Bruer og brubygging i Rogaland"(1988), "Dalane: Noen historiske data og opplysninger i by og bygd [...]"(1937)
Vernestatus	Hensynssone (pbl)

Skildring

Helleland er et møtepunkt mellom veier fra vest, øst og nord. Helleland er først nevnt i et brev fra 1358, og fikk status som formannsdistrikt i 1837. Navnet kommer fra norrønt hellir, som betyr heller eller berghule, og sannsynligvis var det i hellere i området at man først slo seg til. Helleland har vært hovedsogn fra gammel tid, med Heskestad og Bjerkreim som anneks. I 1832 ble kirken bygget, og den står fremdeles sør for kulturmiljøet.

Det er to gravhauger fra jernalder i på toppen over stasjonen. Gravhauger var ofte plassert synlige fra viktige ferdselsårer.

Sørlandsveien, eller den sørlandske hovedvei, ble anlagt gjennom Helleland i 1830-årene. Broen, som ligger like vest for der E39 krysser elva, kalles Svalestad bru. Denne er en steinhvelvsbru med tre spenn fra 1842. Broens lengde er 34,1 m, og den er 5,2 m bred. Broen er bygget med naturstein, og det er brukt kalkmørtel til fuging og tetting i hvelvene. Broen er bygget av Andreas Aanesen, som var født i Flekkefjord. Han bygget flere broer i området, bl.a. Hestvad i Egersund. Der broen møter land på østsiden av elva, er det en støpt milestein, som viser 90 km fra Stavanger amt.

Like øst for Svalestad bru, ligger det gamle meieriet. Her tok de i sin tid imot melk og smør fra bønder både i Helleland, Sokndal og Sirdal. Meieriet ble oppført i 1911. Rundt stasjonen og meieriet slo handelsmenn seg til, og det ble på starten av 1900-tallet bygget en del hus med varierende arkitektonisk uttrykk i området. I samme periode ble også Helleland samvirkelag oppført like vest for meieriet. Sør for meieriet ligger et større bolighus med forretningslokale i første etasje, oppført rundt 1905. Lengst øst i kulturmiljøet er et bolighus med forretning i første etasje, som ble oppført i 1914.

I 1904, ble det bygd en jernbanestasjon i bygda da Sørlandsbanen kom. Stasjonsbygningen ble oppført i 1904, tegnet av Paul Armin Due i Jugendstil. Bygget var i overkant av 100 kvadratmeter, og det ble også oppført pakkhus og uthus. Stasjonsbygningen har halvvalmet tak, og er av "Gulsvik type" I tillegg til stasjonsbygningen er det og et godt bevart godshus i samme stil. Stasjonen ble fjernstyrt i 1966 og er nå nedlagt. Helleland stasjon er i verneklasse 2 i landsverneplan for Jernbanen.

Omfang

Helleland stasjon med stasjonsbygningen, vest til og med Svalestad bru. Miljøet er redusert i areal etter offentlig høring, og bebyggelsen sør for jernbanen er tatt ut.

Regional interesse

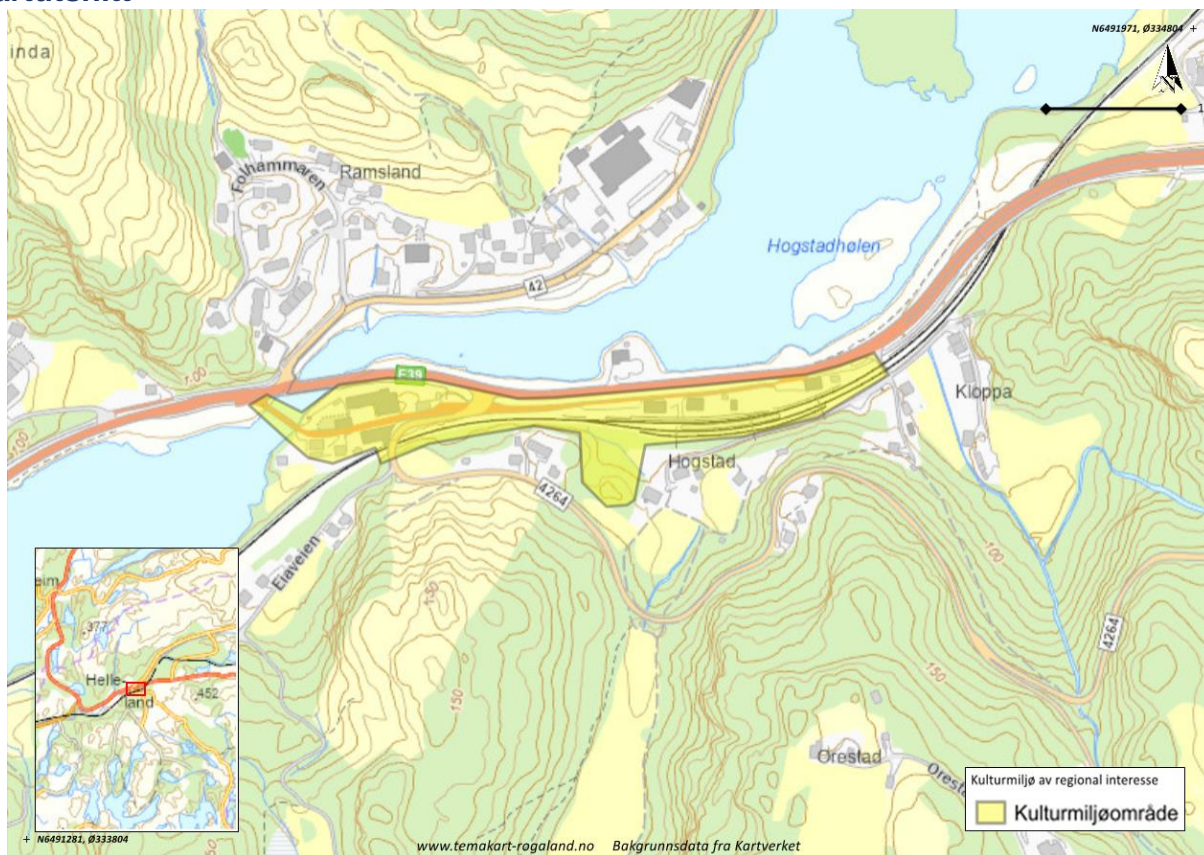
Stasjonen har kulturhistorisk verdi som et knutepunkt mellom bane og vei, og en særlig godt bevart og verdifull stasjon. Jernbanen, Svalestad bru og broen over jernbanen (Eiaveien) understreker miljøets betydning som knutepunkt. Knutepunktet har vært et sentrum med handel, bolig, meieri, togstasjon og forsamlingshus. Mesteparten av bebyggelsen er bevart.

Sårbarhet og forvaltning

Stasjonsbygningene ligger klemt mellom sørlandsbanen og E39, og miljøet er i dag preget av moderne infrastruktur. Byggene fremstår per i dag i god stand, men trenger bruk for å bevares for fremtiden.

Hovedbilde

Kartutsnitt

Avgrensning pr. 12.05.2023

Stople

id	292
Navn	Stople
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Landbruk og kulturlandskap, Tradisjon og religion
Periode	Bronsealder-jernalder
Kilde	Askeladden/kulturminnesøk, kulturminneplan for Egersund (2021), Dalane folkemuseum
Vernestatus	Hensynssone (pbl), Kulturminneloven

Skildring

De såkalte Stoplesteinene er en rund steinsirkel, med 16 ca. 1 meter høye steiner i en sirkel med radius på ca. 21 m. Det finnes ingen dateringer fra Stoplesteinane, men vi kjenner til tilsvarende lokaliteter i Norge og Nord-Europa som er datert til slutten av bronsealder og fram til slutten av eldre jernalder. Steinsirkelen har sannsynligvis vært et hellig sted og et gravminne, og skal i følge muntlig tradisjon ha vært brukt som tingsted i vikingtiden.

Ordet Stople kommer sannsynligvis fra norrønt, og refererer til staver eller stabler.

Sankt Olavs vei passerer Stoplesteinane. Sankt Olavs vei er en geologisk formasjon, som er rundt 30 meter bred og 26 kilometer lang. På grunn av lett forvitret bergart er terrenget her noe lavere enn omkringliggende, og dekket med fruktbar jord. Sankt Olavs vei tegner seg derfor som en rett, grønnkledd stripe gjennom landskapet. I mytologien er dette ruten Olav den hellige tok med skipene sine, da han skulle unngå sine fiender på vei sørover.

I tillegg til Stoplesteinane ligger gårdsanlegget "Bråvodln" innafor kulturmiljøet. På lokaliteten er det registrert en hustuft, 2 røyser og 3 dyrkningsområder. Ved Bråvodln er bekken Skåraåna ledet med kanaler, for å drive flere bekkerverner.

I sørvest ligger Fjellknuten "Tingknuten", hvor det er funnet tegn etter gravsted/kultsted med innhegning rundt.

Omfang

Området omfatter flere kulturelle steder, samt gårdsanlegg. Miljøet er utvidet mot nord, sør og vest etter Eigersund kommunes innspill til høringen av regionalplan for kulturmiljø, og omfatter områder markert som bevaring kulturmiljø i kommuneplan for Egersund(2018) samt landskapet sørvest for Stoplesteinene.

Regional interesse

Miljøet har verdi som hellig sted, med flere funn i et avgrenset område. Stoplesteinane er godt synlige, og et tydelig og svært sjeldent historisk minne.

Sårbarhet og forvaltning

Størstepart av miljøet er markert med hensynssone bevaring kulturmiljø i kommuneplan for Egersund (2011), samt en del av landskapet sørvest for Stoplesteinene.

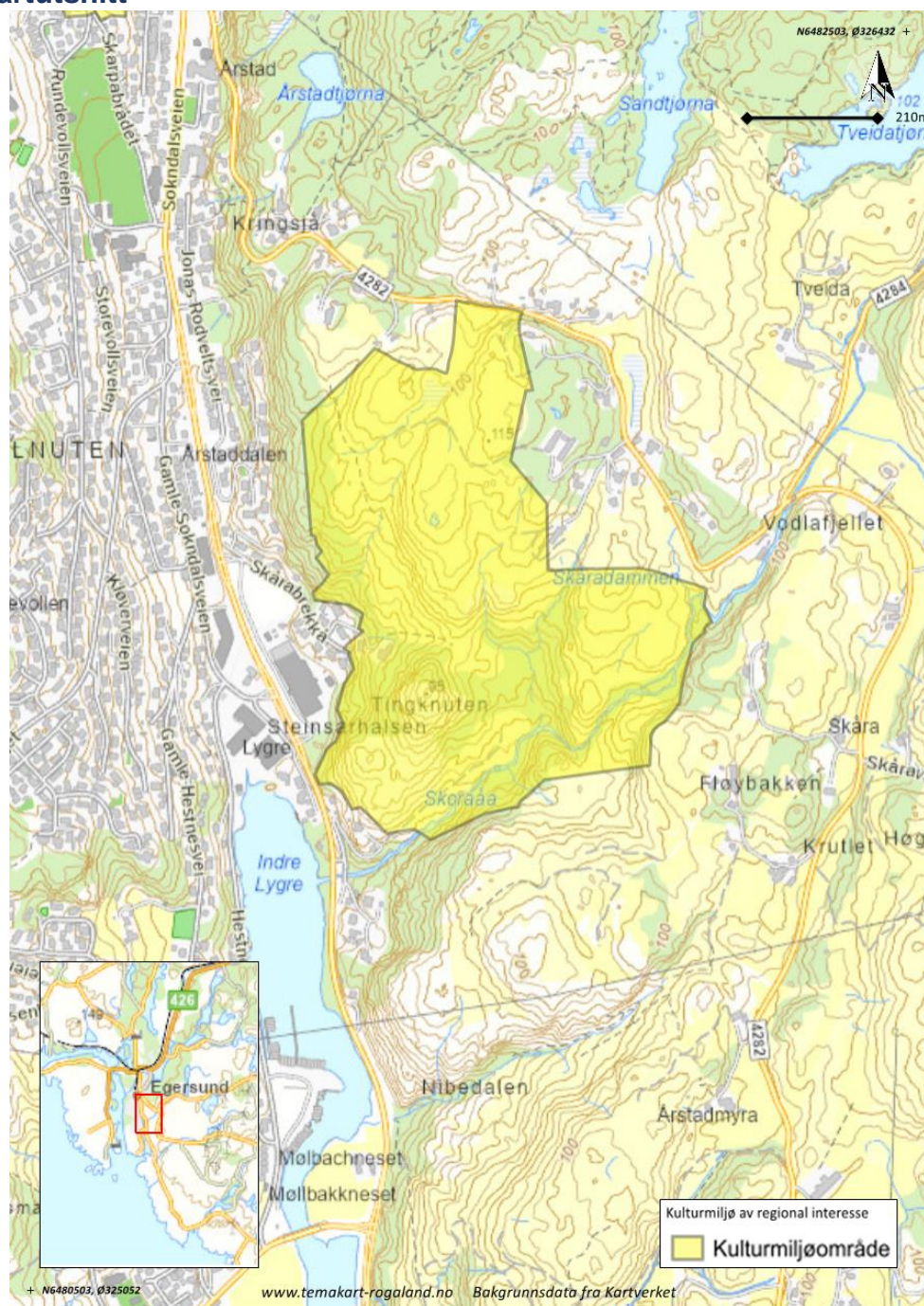
Miljøet har hatt en tydelig gjengroing de siste 50 årene, noe som gir miljøet som senker den helhetlige opplevelsen. Det blir vanskeligere å se sammenhengen mellom de forskjellige minnene når skog får etablere seg.

Hovedbilde

Stoplesteinene

Kartutsnitt

Avgrensning pr. 12.05.2023

Bildevedlegg

Oversikt over Stoplesteinane

Auglend vandringshavn

id	294
Navn	Auglend vandringshavn
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Kystkultur, fiskeri, handel og sjøfart
Periode	1800-1999
Kilde	Askeladden/Kulturminnesøk
Vernestatus	Kulturminneloven, Kulturminneplan, Hensynssone (pbl)

Skildring

Bygningsmiljøet i Auglend vandringshavn ligger godt beskyttet for vær og vind, i en bukt, på sørspissen av Eigerøy. Gården Auglend har vært et kombinasjonsbruk, der både tradisjonell gårdsdrift og fiske har vært viktig. Eierne har drevet flere typer fiske, mest innbringende har silde-, lakse- og hummerfisket vært. Dyrene på gården har beitet i kystlyngheia i området rundt gården. Miljøet består av seks bygninger, hvor fire av dem er fredet. Staten kjøpte gården i 1991 for å sikre området til friluftsmål.

Omfang

Kulturmiljøet omfatter bygningsmiljøet i Auglend vandringshavn og et område rundt.

Regional interesse

Auglend vandringshavn er et godt eksempel på et kombinasjonsbruk fra 1800-tallet, der eierne har vært avhengig av både vanlig gårdsdrift og fiske. Bygningsmiljøet framstår som svært autentisk. Fire av bygningene innenfor miljøet er freda etter kulturminneloven. Det er også store verdier knytta til kystlyngheien i området rundt gården.

Sårbarhet og forvaltning

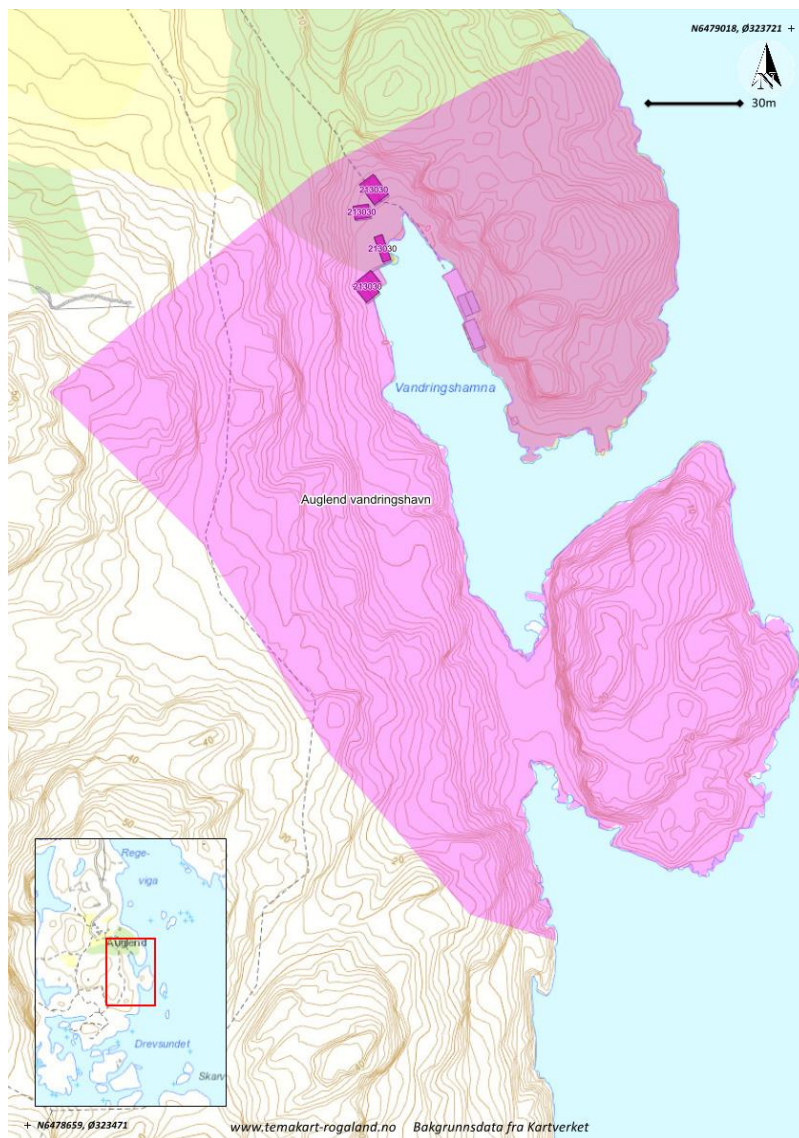
Selv om bare fire av bygningene er fredet etter kulturminneloven, bør alle vedlikeholdes etter antikvariske prinsipper. Kulturlandskapet rundt gården er sårbart for gjengroing.

Hovedbilde

Auglend vandringshavn

Kartutsnitt

Utstrekning pr. 31.08.22

Bildevedlegg

Auglend vandringshavn

Maurholen

id	295
Navn	Maurholen
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Samferdsel og kommunikasjon, Jakt og fangst, Kystkultur, fiskeri, handel og sjøfart
Periode	1875-1899
Kilde	Jernbaneverket "Forvaltningsplan for del av Jærbanen og Maurholen vokterbolig" (2009), Nasjonal verneplan for kulturminner i jernbanen, Jernbaneverket (2004)
Vernestatus	Hensynssone (pbl)

Skildring

Jærbanen åpnet for togtrafikk i 1878, med bane fra Stavanger til Eigersund. Det var i utgangspunktet ikke planlagt å anlegge noen stasjoner mellom Eigersund og Oгна, men det ble snart etablert mer uformelle stoppesteder på Hellvik og Maurholen.

Da trafikken ble større, ble vokterboligen fra 1878 tatt i bruk som ekspedisjon for gods og passasjerer. Frem til 1934 ble stoppet kalt Lille Sirevåg. Innbyggere fra Eigerøy rodde til Myklebustvågen, og gikk derfra opp til Maurholen for å ta toget til Eigersund eller mot Stavanger.

Jærbanen ble fra 1948 gradvis oppgradert til å gå i en mer rett strekning, med flere tunneller, og holdeplassen på Maurholen ble tatt ut av drift samme år.

I dag er det en mengde, lett tilgjengelige kulturminner å utforske rundt Maurholen. Det er anlagt turvei i den gamle togtraséen, så man kan på nært hold studere spor etter ingeniørkunsten og arbeidet som krevdes for å anlegge jernbanen i sin tid. Det er flere murer, fjellskjæringer, grøfter, renner og en tunell, i tillegg til spor etter sprengningsteknikker. Rundt den gamle stasjonen er vokterboligen intakt, et uthus er gjenoppført, og det er spor etter drift som steingjerder, porter og veier. Det er vei ned til havet ved Myklebustvågen, hvor det er rester etter båtstøer.

Omfang

Kulturmiljøet tilsvarer omfanget markert i reguleringsplanen med bevaringssone.

Regional interesse

Kulturmiljøet er sammensatt, og gir et detaljert bilde av hvordan jernbanen ble benyttet på et tynt befolket sted. Jærbanen var en stor investering og en betydelig

oppgradering av infrastrukturen på Jæren da den ble anlagt, og traséen rundt Maurholen fremstår fremdeles mye som den gjorde på slutten av 1800-tallet.

Sårbarhet og forvaltning

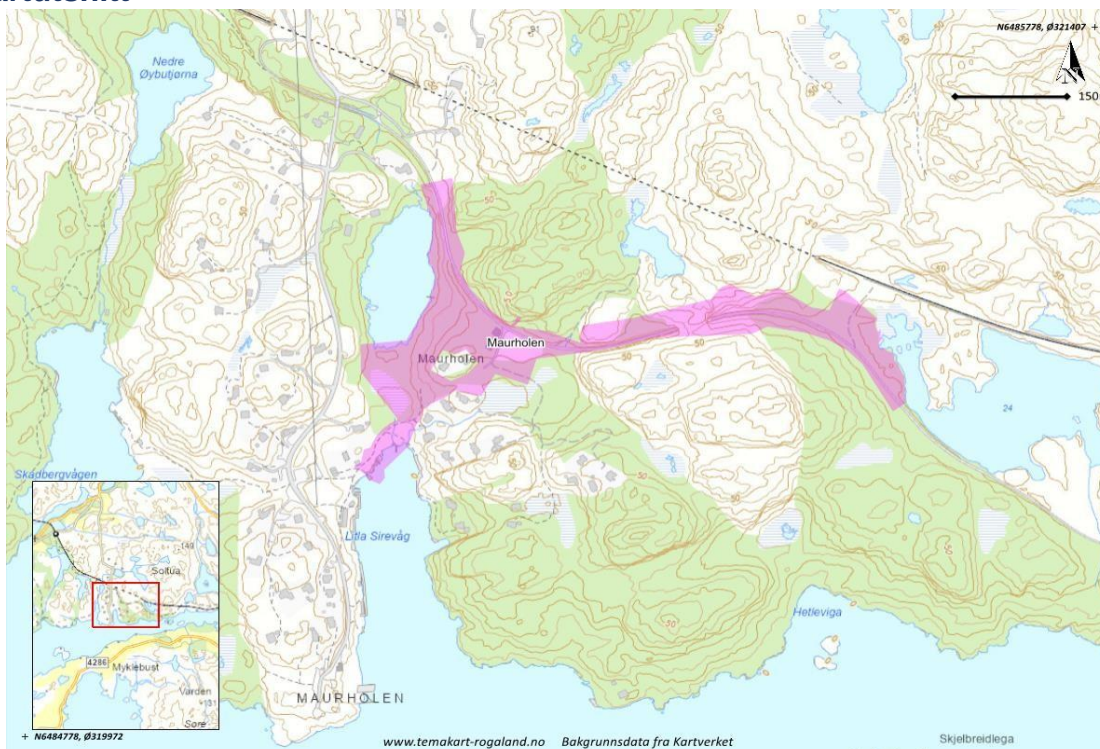
Både turstien og husene ivaretas og er i bruk i dag. De originale, steinsatte grøftene er sårbare for opphoping av løv og rusk fra omkringliggende vegetasjon. Øvrige installasjoner er også sårbare for gjengroing. Jernbaneverket har utarbeidet forvaltningsplan for området.

Hovedbilde

Maurholen stasjon

Kartutsnitt

Avgrensning pr. 30.09.2022

Skadbergstronda

id	296
Navn	Skadbergstronda
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Kystkultur, fiskeri, handel og sjøfart
Periode	Før- og etter-reformatorisk tid
Kilde	Kulturminneplan for Eigersund (2021), Askeladden/Kulturminnesøk
Vernestatus	Hensynssone (pbl), Kulturminneloven

Skildring

Naustmiljø i nordvendt vik. Mange av nausta er SEFRAK-registrert og er eldre enn 1900. Her er det både naust og sjøbuer, og flere av nausta er påbygd med båtgarasjer, slik som er vanlig i Dalane, men ikke andre steder i Rogaland. Dette er fordi det ikke er særlig forskjell på flo og fjære i Dalane.

Vest for kulturmiljøet ligger en boplass fra yngre steinalder (id 94826) med godt bevarte kulturlag og store mengder funn. Dette plasserer kulturmiljøet i en lang historie om bruk av havet på Eigerøy.

Regional interesse

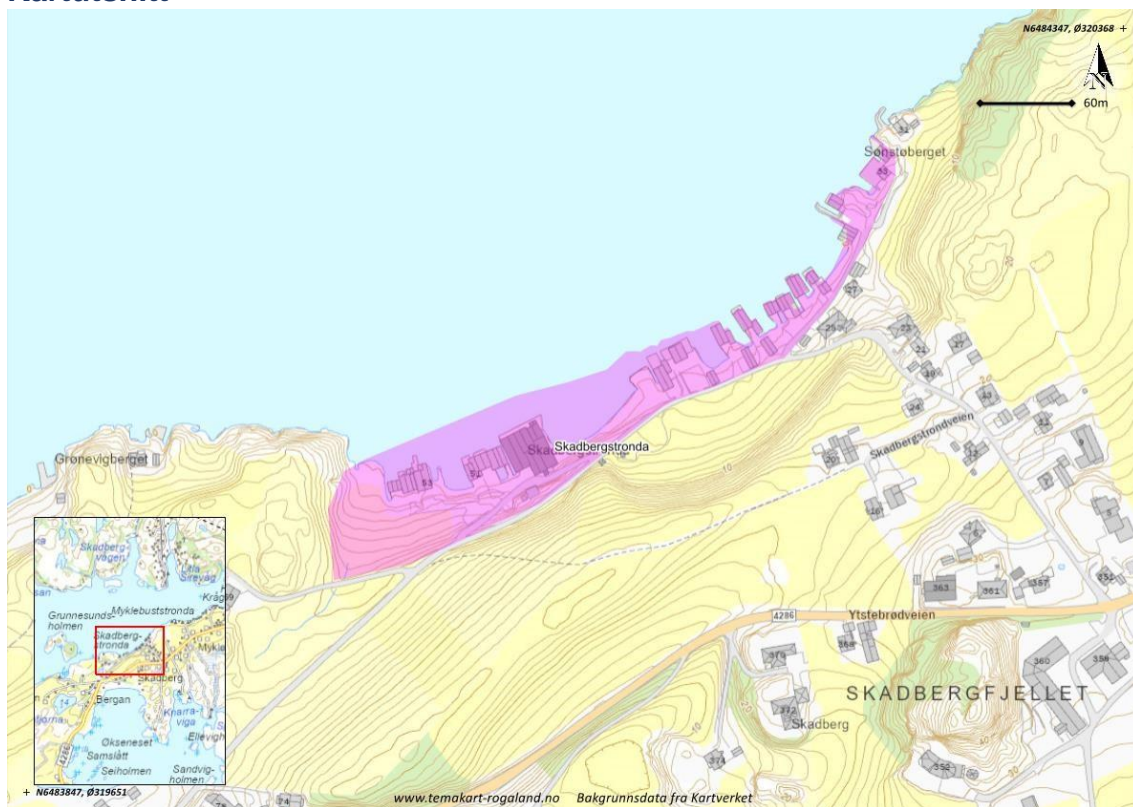
Miljøet omfatter et sammenhengende naustmiljø, som i store deler har beholdt eldre utforming. Nausta tilhører gårdene på Skadberg, og fisket var viktig for bøndene ved kysten.

Sårbarhet og forvaltning

Bebyggelse ved sjø er alltid utsatt for vær og salt, og godt vedlikehold må til. Miljøet har en tydelig helhet, og eventuell ny utbygging bør skje skånsomt.

Kulturmiljøet er markert med omsynssone bevaring kulturmiljø i kommuneplan for Eigersund (2011).

Kartutsnitt

Avgrensing per 30.09.2022

Nålaugpollen

id	299
Navn	Nålaugpollen
Kommune	1101 - Eigersund
Tema	Kystkultur, fiskeri, handel og sjøfart, samferdsel og kommunikasjon
Periode	1900-1924
Kilde	Stavanger aftenblad, "Senkninger og forlis" av Øistein Thomas Berge, Magma geopark

Skildring

Nålaugpollen er en vik med god naturlig skjerming fra havet. Det er en smal innseiling fra øst, som ble sprengt ut i 1919 for å gi tilgang for småbåter. Navnet Nålaugpollen spiller på den smale innseilinga.

Innenfor er en nesten firkantet havn. Havnen er i dag bebygget med mindre naust og fritidsboliger, og det er et båttopptrekk i vest.

Like utenfor kysten ligger et amfidromisk punkt. Det vil si at det kommer tidevannsbølger fra flere steder som utligner hverandre. Dette resulterer i at det nesten ikke er forskjell i tidevannet i Nålaugpollen.

Rutebåten mellom Egersund og Rekefjord hadde anløpsted ved kaien i Nålaugpollen.

14.oktober 1942 ble ubåtjageren UJ 1709 senket av en torpedo like utenfor Nålaugviken.

Omfang

Miljøet består av bukten, kanalen inn dit, sjøhusene og båttopptrekket.

Regional interesse

Miljøet har kulturhistorisk verdi som havn, med et karakteristisk sjøhusmiljø.

Sårbarhet og forvaltning

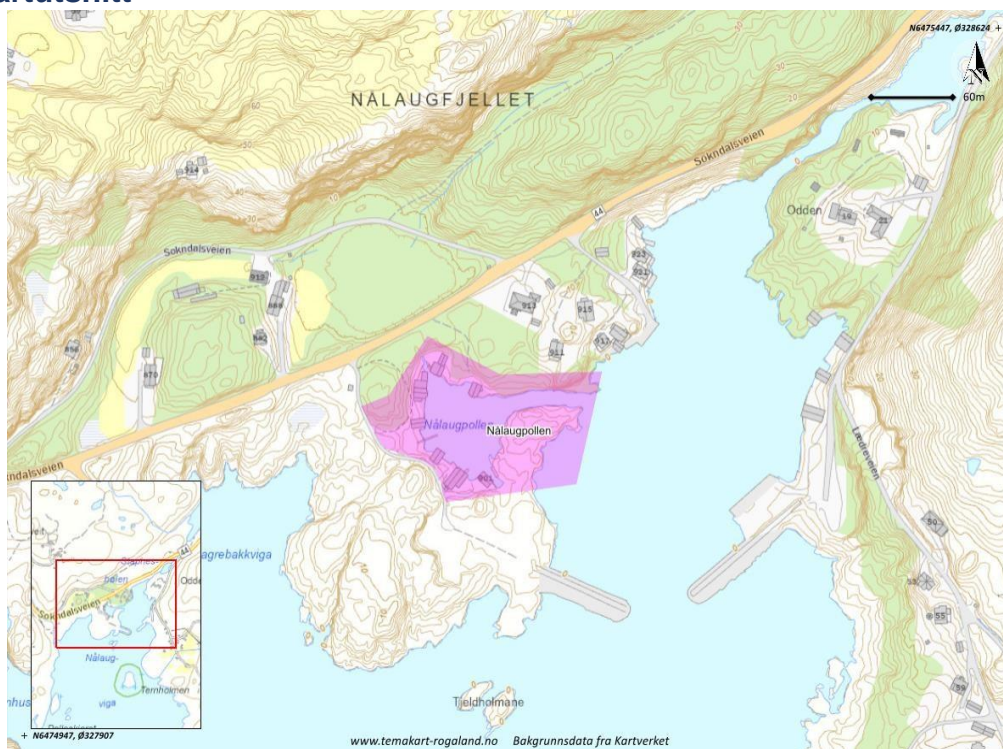
Området trues av gjengroing, det er særlig tydelig i nord.

Hovedbilde

Nålaugpollen på 60-tallet

Kartutsnitt

Kartutsnitt per 11.22

Bildevedlegg

Nålaugpollen sett fra øst. Bildet tatt desember 2022.

Bildet tatt fra innseilingen i øst. Bilde tatt i desember 2022.

Nålaugpollen sett fra vest, med kanalen midt i bildet. Bildet tatt desember 2022.